

En motiverende fellesskole

SVs skolepolitiske plattform for grunnskole og SFO

Vedtatt av SVs landsstyre 6. juni 2026.

I SVs skolepolitikk står elevene i sentrum, omgitt av kompetente lærere med stor pedagogisk frihet og et trygt team av fagpersoner. SVs skolepolitikk markerer et tydelig brudd med hvordan grunnskolen har vært styrt de siste 30 årene. Den norske skolen i stor grad har vært preget av målstyring, standardisering og individfokus. SV vil utvikle en skole der flere elever opplever å høre til, og der læreren får større faglig handlingsrom til å tilpasse undervisningen til elevmangfoldet.

For det første vil SV endre skolen slik at den i større grad tilpasser seg mangfoldet uten å sykeliggjøre elevene. I motsetning til en utvikling der flere utfordringer individualiseres og diagnostiseres, legger SV vekt på at skolen selv må tilpasses elevmangfoldet. Dette innebærer en dreining bort fra en skole som i praksis sorterer elever og til dels bygger opp om sosiale forskjeller, mot en skole som aktivt inkluderer, bidrar til å utjevne sosiale forskjeller og setter inn tidlig og målrettet innsats for elever som står i fare for å falle utenfor

Videre utfordrer SV teknologiens rolle i skolen ved å tydeliggjøre at læreren skal være den pedagogiske autoriteten. SV ser ikke på digitaliseringen av skolen som en egenverdi i seg selv, men som et verktøy som må underordnes lærerens faglige skjønn og pedagogiske vurdering, kombinert med en tydelig nasjonal styring som beskytter elevene mot teknologiens skadelige virkninger.

Et tredje skille ligger i synet på skolens formål. De siste tiårene har samfunnet i økende grad blitt preget av en individualisert logikk, der ansvar, prestasjon og verdi i stor grad knyttes til den enkelte. Denne utviklingen har også satt tydelige spor i skolen. Økt vekt på målbare resultater, individuell prestasjon og konkurranse har bidratt til å gjøre eleven til et prosjekt for egen optimalisering, en form for humankapital som skal utvikles og måles. I en slik forståelse har skolens rolle blitt svekket som fellesskapsarena. Den enkelte elevs verdi ligger ikke først og fremst i hva de presterer alene, men i at de er en del av et fellesskap der alle har en plass, og der man lykkes sammen. En sosialistisk skolepolitikk må i stedet ta et oppgjør med denne individualiseringen og løfte fram skolens samfunnsoppdrag: å utvikle reflekterte, solidariske medborgere som deltar i og bygger fellesskap, ikke bare individer som konkurrerer om å lykkes alene. Fellesskolen er et av de viktigste verktøyene i vår demokratiske beredskap.

Dette henger tett sammen med et tydelig barneperspektiv, der lek og utforsking løftes frem som en del av barndommens egenverdi i seg selv, ikke bare som pauser fra den egentlige læringen.

Til slutt handler SVs skolepolitikk om en reell maktforskyvning fra systemnivå til profesjon. Der andre peker på strengere styring og tydeligere autoritet, mener SV at nøkkelen ligger i å styrke lærerens profesjonelle handlingsrom og tid til relasjonsarbeid, slik at tillit, respekt og elevmedvirkning kan danne grunnlaget for læring. Fremfor å gi lærerne detaljerte byggetegninger, vil SV sette lærerne i førerretet med en solid verktøykasse og tillit til å bygge gode læringsmiljøer. Nok ansatte med ulike yrkesbakgrunn i skolen vil bidra til å sikre at

læreren kan opprettholde denne profesjonsfunksjonen og nødvendig autoritet i klasserommet. Nasjonale myndigheter må ta større ansvar for at det er nok ressurser til dette. Det innebærer også et politisk oppgjør med detaljstyringen, og en skole der læreren får reell frihet til å tilpasse undervisningen til elevene de faktisk møter i klasserommet.

En skole som bygger fellesskap

Etter pandemien har mobbetallene i skolen økt. Samtidig har selvrapporterte psykiske plager blant unge gått opp de siste tiårene, og antallet barn med autisme- og ADHD-diagnoser har økt betydelig. Lærere opplever økende utfordringer knyttet til elevenes konsentrasjon, atferd og psykisk helse. Mange av elevene som strever trenger omfattende oppfølging.

Dette har ført til at lærere i økende grad må bruke tid på å følge opp elevenes individuelle psykososiale behov. Dette er veldig viktige oppgaver i elevens skolehverdag, men går ofte på bekostning av undervisning og faglig oppfølging. Resultatet er en arbeidshverdag der mange lærere i praksis fungerer både som pedagoger, miljøarbeidere og støttepersoner, uten at tiden strekker til.

Bedre rutiner for rapportering av vold og trusler i skolen har også gitt oss en bedre forståelse for hvor alvorlig dette problemet er for både elever og ansatte. Vi er nødt til å ruste skolen for å håndtere disse endringene i klasserommene. Det er nødvendig for å skape en skole der alle barna våre er inkludert, trives og kjenner seg trygge.

En skole som fremmer trivsel, trygghet og psykisk helse

Store klasser og mye administrasjon gjør at lærere ofte ender opp med brannslukking fremfor forebygging og kulturbygging. SV vil ikke være med på konkurransen om å være hardest mulig mot de barna og ungdommene som utfordrer. SV-skolen gir alle barn mulighet til å lykkes. Vi kommer ingen vei om vi ser på elever som problemer som må løses. Vi vil gi kommuner, fylkeskommuner, skoleledere og ansatte i skolen ressursene, tiden og kompetansen som trengs for å jobbe helhetlig og systematisk med skolemiljø og klassekultur.

Mobbing er sosiale prosesser på avveie. SV mener at fokuset i forebygging av mobbing må være å bygge fellesskap i og utenfor undervisningen, heller enn at fokuset ligger på håndtering av enkeltsaker, saksbehandling, og holdningskampanjer utenfor skolens kjernevirksomhet.

SV vil

- at arbeidet med skolemiljø og elevmedvirkning i større grad skal handle om at elevene skal høre til og være en aktiv del av fellesskapet.
- at alle skoler som sliter med skolemiljø, mobbing, vold og trusler skal få hjelp og støtte raskt. Ingen skoler eller lærere skal stå alene når alvorlige situasjoner oppstår.
- holde fast på prinsippet om at dersom barn og unge skal ut av fellesskapet på nærskolen sin for å få undervisning på alternative opplæringsarenaer, så skal det både være til barnets beste og nødvendig for å gi bedre utbytte av opplæringen.

Tilpasset opplæring for et inkluderende samfunn

Elevgruppen er mer sammensatt enn før, og flere har diagnoser og vedtak om individuell tilrettelegging. SV mener skolen skal tilpasse seg elevene som går der, og at det er bedre med tidlig innsats enn å vente med å sette inn tiltak etter lange prosesser med utredning og

diagnoser. For SV er det et mål at flest mulig skal gå på nærskolen sin og inkluderes i fellesskapet.

SV vil:

- bevare og styrke lærernormen og øke bemanningen i skolen.
- styrke kompetansen om tilpasset undervisning i skolen.
- redusere bruken av ufaglærte assistenter for elever som har vedtak om individuell tilrettelegging, ved å sørge for at ufaglærte kan få kompetanseheving og fagbrev gjennom jobben.
- øke kompetansen i skoler og avdelinger som tilbyr tilrettelagt opplæring i mindre grupper.
- at flest mulig skal gå i ordinære klasser på nærskolen sin og inkluderes i fellesskapet, samtidig som det må være tilstrekkelig med gode alternative tilbud for elever med vedtak om individuell tilrettelegging og som har behov for det.

Lek, lesing og fellesskap – barndommens egenverdi i klasserommet

Forskning viser at de første skoleårene er avgjørende for barns videre læring. I dag har målstyringen i skolen gått for langt. En sterk vekt på prøver og teoritunge, boklige fag har gjort skolehverdagen mer stillesittende, særlig for de yngste elevene. Samtidig har prinsippet bak seksårsreformen, et "førskolepreget" år med mye frilek, i for liten grad blitt fulgt opp. I mange klasserom forsvinner frileken i overgangen fra barnehage til skole og erstattes av lekliggende aktiviteter styrt av voksne og med økt fokus på grunnleggende ferdigheter.

Elever leser i dag mindre enn før. Både leseferdighetene og leselysten blant barn og unge har over tid gått nedover. Elever som ikke utvikler gode leseferdigheter lærer mindre og opplever mindre mestring på skolen. Det er særlige sosioøkonomiske forskjeller knyttet til leseferdigheter, og derfor spiller skolen og lærerne en nøkkelrolle i å utjevne forskjellene.

Gratis halvdagsplass i SFO for 1.–3. trinn har gjort at flere barn får delta, og dette er bra for fellesskapet. Samtidig utfordres kvaliteten når det oppstår bemanningsutfordringer. Flere barn per voksen, lite tid til planlegging og lav andel ansatte med relevant utdanning gjør det vanskelig å gi et godt tilbud for flere. Både ansatte og ledere etterlyser tydeligere rammer og bedre bemanning. Uten en styrking av kvaliteten risikerer vi at SFO blir oppbevaring i stedet for et trygt og utviklende tilbud for alle barn. I tillegg ser vi at deltakelsen også er vesentlig lavere på 4. trinn.

En ny innretning av barns skolestart

SV vil gi leken en tydeligere plass i skolen, særlig i de første skoleårene. Barn skal ikke måtte tilpasse seg skolen før skolestart. Skolen må tilpasse seg barnehagebarna. Derfor må skolen ta ansvar for å møte seksåringene der de er og gi rom for lek, utforskning og trygghet fra første dag. For å sikre en motiverende fellesskole må skolens ute- og innerom være universelt utformet og inviterende, slik at lek og samspill er tilgjengelig for alle barn. SV vil beholde 10-årig grunnskole og skolestart for 6-åringer, men vi vil gjøre store endringer i det første skoleåret, og vi vil ha mer lek og fysisk aktivitet inn i de første skoleårene.

Samtidig vil SV styrke en mer praktisk og variert skole gjennom bedre rammer for praktiske og estetiske fag og mer praktisk læring i undervisningen. Slik kan vi skape en skole som tar

barns utvikling på alvor og som bruker lek som et av de viktigste verktøyene for barns utvikling, helse og trivsel.

SV vil:

- endre 1. trinn i den 10-årige grunnskolen til et førskoleår, slik at den obligatoriske grunnskolen består av et førskoleår og 1.–9. trinn.
- at førskoleåret skal ha en grunnbemanning bestående av lærere og SFO-ansatte. De daglige aktivitetene skal være organisert på en friere og mindre bundet måte, slik skolen ellers er oppdelt i fag og timer. Minst halvparten av tiden skal brukes til lek.
- innføre en reform for frilek, friluft, fysisk aktivitet og kreativitet innen 2030.
- innføre frilek som en del av timeplanen på dagens 1.-4. trinn.
- sikre minst en time daglig fysisk aktivitet på dagens 1.-4. trinn.
- sikre elevmedvirkning i hvordan lek, fysisk aktivitet og læringsformer organiseres, slik at elevenes ulike behov og preferanser ivaretas.
- øke lærernes kompetanse i bruk av uteklasserommet, på betydningen av frilek og fysisk aktivitet, og hvordan dette i større grad kan integreres som en del av skolehverdagen.
- ha en storstilt nasjonal satsning som skal gå til innkjøp av leker og utstyr, samt oppgradering av klasserom og skolens uteareal, til mer tilpasset lek og sambruk med SFO.

Lesemestring gjennom leseglede

SV vil styrke barn og unges leseferdigheter ved å legge større vekt på leseglede i skolen. For mange elever blir lesing først og fremst knyttet til plikt og testing, i stedet for nysgjerrighet og opplevelser.

Norske tiåringer leser mindre enn tidligere, og Norge ligger langt under det internasjonale gjennomsnittet for leselyst blant barn. I flere sammenhenger pekes det på digitaliseringen av samfunnet som en mulig delvis forklaring på dette. Lesing på skjerm kan føre til mer overfladisk lesning og mindre lesing av lange tekster. Leseforståelsen av lengre eller kompliserte tekster er bedre på papir enn på skjerm.

SV vil derfor gi elevene mer tid til å lese i skolehverdagen, gi dem tilgang til et bredt utvalg av bøker og styrke skolebibliotekene. Erfaring viser at satsing på bibliotek gir stor verdi tilbake til samfunnet, både sosialt og økonomisk. Skolebibliotekene er åpne og inkluderende rom som kan styrke tilhørighet og forebygge frafall. Derfor må vi satse på sterke skolebibliotek og sikre kompetente bibliotekarere som en del av laget rundt eleven.

Når barn får møte litteratur som engasjerer dem og får tid til å lese uten prestasjonspress, øker både leseglede og leseferdighetene. Målet er en skole som gjør flere til trygge og motiverte lesere, fordi de opplever at lesing kan være både meningsfull og gøy.

SV vil:

- jobbe for at lesing ikke blir et tiltak, men en kultur. Lesing må bli en del av hele skolens praksis hver dag.
- lovfeste retten til bemannede skolebibliotek for alle barn i Norge.
- sikre skolene gode rammevilkår for å kunne kjøpe inn læremidler av god faglig kvalitet, og sørge for en god balanse mellom digitale og analoge læringsressurser.
- at elever med lese- og skrivevansker får tilgang til digitale verktøy som støtter skolens arbeid med å tilrettelegge undervisningen.

- jobbe for en nasjonal standard for skolebibliotek som blant annet tydeliggjør forventninger til kvalitet, bemanning og kompetanse, tilgjengelighet og medieinnkjøp.
- bedre tilgangen på relevant og oppdatert litteratur på skolebibliotekene gjennom å styrke skolebibliotekenes innkjøpsordning.

SFO-reform

SVs SFO-reform går gjennom tre steg. Først vil SV ha en kraftig styrking av bemanningen i SFO og fullfinansiere denne. Vi vil prioritere både økt grunnbemanning og betalt planleggingstid, slik at kvalitet ikke blir et kommunalt kuttområde. Videre vil SV bygge ut kompetansen og skape flere hele stillinger gjennom kombinasjonsstillinger mellom skole, SFO og kulturskolen. Utvidelse gjennom gratis kjernetid til 4. trinn har allerede startet målrettet i levekårsutsatte områder. Parallelt med at vi vil styrke bemanningen og bygge ut kompetansen over hele landet, vil SV sørge for at alle landets 4.-klassinger også tilbys gratis kjernetid i SFO.

SFO skal være utjevning i praksis og et fellesskap for alle. Skolen er gratis, og når SFO er et tilbud til alle elever på skolens område, skal SFO selvfølgelig også være gratis for alle.

For at SFO skal være et reelt fellesskap for alle, må også barn med særskilte behov sikres god nok oppfølging i SFO-tiden. Barn som har et styrket lag rundt seg i skoletiden, må ikke miste nødvendig støtte når skoledagen går over i SFO. Dette er viktig både for barnas trygghet og deltakelse, og for å unngå en urimelig belastning på personalet.

SV vil:

- øremerke mer penger til bemanning i SFO.
- sikre mer tid til planlegging og legge bedre til rette for kombinasjonsstillinger mellom skole, SFO og kulturskolen.
- sikre flere studieplasser innen SFO-pedagogikk, og sørge for at de som allerede jobber i SFO gis et godt videreutdanningstilbud.
- sikre gratis kjernetid i SFO også for 4. trinn innen 2029.

Bedre undervisning i og på samisk

Skolen var en viktig arena i den statlige fornuftspolitikken hvor målet var at samiske barn skulle bytte ut sitt morsmål med norsk språk. Å lese og skrive på eget språk gir mestring, selvtilit og muligheten til å delta i samfunnet på egne premisser. I dag er det mange samiske barn som ikke får mulighetene de fortjener. Undervisningen i og på samisk blir dårligere av at mange med riktig kompetanse har valgt bort yrket etter å ha blitt tilbudt små stillinger eller stillinger delt mellom flere skoler. Ofte er den undervisningen som gis kjempet fram av engasjerte foreldre eller lærere. At tilbudet avhenger av enkeltpersoners innsats og hvor man bor, er for dårlig. Rettighetene elevene har på papiret må bli etterlevd. SV mener derfor at det er på høy tid at vi oppretter et samisk språkbud for å sikre et godt og likeverdig tilbud i hele landet. Vi vil dessuten styrke rekrutteringen av samisklærere.

SV vil:

- sikre at samiskspråklig lærerkompetanse verdsettes i lønns- og rekrutteringspolitikken, i tråd med partenes ansvar og den kollektive lønnsdannelsen.
- opprette et nasjonalt nettverk for samisklærere.
- bedre fjernundervisningen og bedre tilgangen på læremidler.

- sørge for at vedtakene tilknyttet samiskspråklig undervisning og samisk kultur i skolen som Stortinget gjorde i forbindelse med Sannhets- og forskningskommisjonens rapport blir fulgt opp.
- styrke de samiske lærerutdanningene.
- opprette et samisk språkombud.

Motiverte elever lærer mer

Uten motivasjon er det vanskelig å lære noe. Elevenes motivasjon synker gjennom hele grunnskolen, og læringsgleden får et særlig tilbakeslag fra femte trinn. Stadig flere elever kjeder seg, trives dårligere med skolearbeidet og opplever økende stress og press drevet av prestasjonsjag og sosiale medier. Samtidig øker skolefraværet, og tre av ti gruer seg ofte til skoledagen. Når barn og unge vil, men ikke klarer å gå på skolen, har samfunnet sviktet sitt oppdrag.

SV vil bygge en fellesskole som fremmer motivasjon, mestring og læringsglede, hvor alle elever kan glede seg til neste time.

En skolehverdag som tenner gnister

Mange elever opplever at det er for mye teori og tavleundervisning, oppgaveskriving og stillesitting. Alle er tjent med en mer praktisk og variert skolehverdag hvor elevene får bevege seg og bruke både hode og hender. Likevel går omleggingen til en mer praktisk og variert skole for sakte.

Endringen må skje både ved å styrke de yrkesrettede, praktiske og estetiske fagene og ved å gjøre de skriftlige fagene mer varierte. Det krever at lærerne har tiden, kompetansen og utstyret de trenger til å variere undervisningen, og at vi spiller på gode ressurser utenfor skolene som kan tilby elevene læringsopplevelser som setter spor.

Vi vet at mette barn lærer best, og at et sunt måltid i løpet av skoledagen gir bedre helse, bedre trivsel og læring for alle. Når økte levekostnader gjør at stadig flere familier strever med å få endene til å møtes, kan et gratis måltid være forskjellen mellom å henge med eller å falle utenfor.

SV vil:

- arbeide for at alle fag i skolen oppfattes som likeverdige og av like stor verdi. Vi vil prioritere mer av skolens ressurser til fysisk aktivitet og til yrkesrettede, praktiske og estetiske fag som musikk, kunst og håndverk og mat og helse.
- at det stilles krav i lærerutdanningen om at alle lærere må ha minst ett praktisk eller estetisk fag i fagkretsen sin.
- doble tilskuddet skolene kan søke på til utstyr og investeringer som fremmer praktisk og variert læring.
- stille krav til økt bruk av hospitering på arbeidsplasser i faget utdanningsvalg på ungdomsskolen.
- sørge for at alle elever får motiverende læringsopplevelser gjennom mer samarbeid med ikke-kommersielle aktører som kulturskoler, biblioteker, vitensentre, organisasjoner og stiftelser.
- gjennomføre en nasjonal kartlegging av spesialrom og utstyrsbehov.
- redusere karakterjaget ved å i første omgang ta vekk terminkarakterer i 8. klasse og legge til rette for færre karaktervurderinger gjennom skoleåret på alle trinn i ungdomsskolen.

Skoler i distriktet

Distrikts-Norge opplever nedleggelse og sammenslåing av skoler. Samtidig er det helt nødvendig å beholde noen mindre skoler på grunn av geografi og store avstander. Vi får flere fådelte skoler, og da særlig i distriktene med lange avstander til neste skole. På skoler med få elever på det enkelte trinn resulterer det i to, tre og enda flere sammenslåtte trinn/klasser. Det er utfordrende å gi et fullgodt tilbud til hver enkelt elev, samtidig som læreren skal bli ivaretatt. Det må utarbeides en egen sentral norm for sammenslåtte klasser på fådelte skoler.

SV vil:

- utarbeide en egen norm for lærertetthet på fådelte skoler.

Fra fravær til nærvær

Det finnes ikke én løsning på økende skolefravær. Arbeidet med skolenærvær må sees som en del av en bredere innsats for å redusere forskjeller og hindre frafall i videregående opplæring. Tidlig oppfølging av fravær er derfor både god skolepolitikk og god sosialpolitikk.

Alle elever må føle at de er ønsket og hører hjemme på skolen sin. Derfor må alle skoler jobbe målrettet med skolenærvær og inkluderende skolemiljø gjennom systematisk forebygging for et mer inkluderende skolemiljø. Begynnende fravær må møtes med rask oppfølging. Dette må skje i tett samarbeid med både elevene selv og deres foresatte.

SV vil:

- at alle skoler skal jobbe målrettet med skolenærvær og skolemiljø, og forsterke samarbeidet med foreldrene.
- at barn og unge får innfridd sin rett til å bli involvert som aktive deltakere i alle spørsmål knyttet til fravær. Skolen må ha en god og trygg dialog med elevene på elevenes premisser.
- øke kompetansen på skoler og hjelpetjenester rundt hvordan de kan jobbe sammen for å forebygge og håndtere skolefravær, og bli bedre på å identifisere de bakenforliggende årsakene til fravær.
- lovfeste elevenes rett til kvalifisert lærer.
- forsterke laget rundt eleven ved å øke bemanningen av andre yrkesgrupper enn lærere i skolen.
- at foresatte til elever på 1.-10. trinn varsles på SMS eller i app når barnet har fravær fra skolen.
- erstatte bruken av karakter som vurdering av orden og oppførsel med andre vurderingsformer

Opplæring i et digitalisert samfunn

Digitalisering av læremidler og bruk av digitale verktøy i skolen har ført med seg mange vanskelige avveininger. Endringene utfordrer skolens arbeidsmåter, skaper digitale distraksjoner, og utfordrer elevers personvern og skolen som reklamefri arena. Digitale verktøy kan brukes til mer elevaktiv og variert undervisning, men erfaringene viser at det mange steder fører til mer stillesitting, individuelt arbeid, og skaper større forskjeller mellom de som har tilgang til og mestrer stadig mer avanserte digitale verktøy.

For SV er det viktig at digitaliseringen i skolen gjør utdanningen bedre. Digitaliseringen har ingen egenverdi i seg selv, det er kun bruken av teknologien som avgjør om den bidrar til god utdanning.

De digitale ferdighetene må styrkes

Sentralt i SVs skolepolitikk står tillit til de ansatte. Dette må ligge fast også når det kommer til digitale verktøy i skolen. Læreren og skolen har ansvar for hvordan opplæringen legges opp og hvilke verktøy som tas i bruk på den enkelte skole og i det enkelte klasserom, men skal ikke måtte stå alene i alle valg og beslutninger.

SV mener det er helt nødvendig at barna våre utvikler digitale ferdigheter på skolen. Uten grunnleggende digitale ferdigheter er det risiko for svært begrensede karrieremuligheter, eller for å bli stående varig utenfor arbeidslivet. Elevene må lære å bruke digitale ressurser på en trygg og kritisk måte for å løse praktiske oppgaver, og de må utvikle evner til kritisk og ansvarlig bruk av digitale verktøy.

Det bør derfor utarbeides tydeligere råd til skolene for hvilken teknologi som introduseres på hvilket tidspunkt. SVs skolepolitikk bygger på å skape en skolehverdag som både tar i bruk teknologien for å forbedre kvaliteten i barnas utdanning, samtidig som bruken ikke er ukritisk og uregulert.

SV vil:

- oppdatere Utdanningsdirektoratets råd for digital praksis i skolen med konkrete råd for hvert hovedtrinn i skolen (småtrinn, mellomtrinn, ungdomstrinn og videregående).
- kraftig styrke innholdet om digitale ferdigheter i lærerutdanningene, og styrke kompetansen om universell utforming og inkluderende bruk av digitale verktøy og læremidler.
- at alle lærere som har behov for det får et kompetanseløft med utgangspunkt i eget ferdighetsnivå og egne forutsetninger.
- at lærerne i større grad involveres i beslutninger om anskaffelser av digitale verktøy og systemer,
- sikre at elevene på ungdomstrinnet får trening i å anvende tastatur for å kunne skrive lengre tekster.
- være særlig varsom med føringer for skjermbruk som kan gå ut over elever med dysleksi eller lærevansker. Begrensninger i bruk av digitale verktøy skal aldri gå på bekostning av retten til tilpasset opplæring for disse elevene.
- utrede etableringen av et nasjonalt nettskoletilbud som kan brukes til å sikre retten til morsmålsopplæring.

Trygge, reklamefrie og personvernvennlige digitale verktøy

De fleste digitale enhetene og systemene som brukes i skolen leveres ofte av store, kommersielle teknologiselskaper. Selskapene samler inn mye data og personopplysninger om elevene som bruker tjenestene deres. Det er lite kunnskap om hvor og hvordan disse dataene lagres. I tillegg utsettes elever for persontilpasset reklame og grooming.

Det er på høy tid at det tas grep for å sørge for at elevers personvern beskyttes og at lovens krav om at skolen skal være reklamefri også gjelder for digitale enheter. Det skal ikke være opp til hver enkelt skole eller kommune å gjøre juridiske og tekniske vurderinger alene.

De beste løsningene i skolen blir til gjennom demokratiske beslutningsprosesser og medvirkning. SV mener at elever og foreldre må involveres i arbeidet med digital praksis på

skolen. For de minste barna er det særlig viktig at foreldre opplever at de får god informasjon, og at de inviteres til dialog om bruk av digitale læringsverktøy. Som hovedregel skal digitale enheter ikke være med hjem for 1.-4. trinn. Dersom digitale enheter skal være med hjem, må det være et absolutt krav for alle trinn i grunnskolen at de har foreldrekontroll.

SV vil:

- lovfeste krav om nettfiler på digitale skoleenheter.
- at alle digitale verktøy og programmer som brukes i skolen skal være fri for reklame og skadelig innhold.
- at sporing av lærernes og elevenes aktivitet ikke skal overføres til kommersielle leverandører.
- at digitalt utstyr med tilgang til internett som hovedregel skal oppbevares på skolen og ikke sendes med elever på 1.-4. trinn hjem.
- sikre at kommuner og fylkeskommuner får rådgivning, hjelp og støtte til arbeid med gode databehandleravtaler, personvernkonsekvensutredninger, risiko- og sårbarhetsanalyser og sikkerhetskrav ved anskaffelser.
- at elevene og foreldrene sikres informasjon om hvilke person- og brukerdata skolen har tilgang til, og at de har mulighet til å reservere seg mot behandling av personvernopplysninger.
- sørge for at foreldrene får god informasjon om hvordan digitale verktøy brukes i undervisningen i barneskolen, herunder det pedagogiske formålet, samt hvordan barnas trygghet og personvern blir ivarettatt.
- styrke gratisprinsippet i skolen, også dersom digitale skoleenheter ødelegges.

Klok bruk av kunstig intelligens (KI)

Den eksplosive bruken av KI blant barn og unge gir stor grunn til bekymring for feilinformasjon, manipulerte bilder og videoer av medelever og lærere, uklare regler om bruk i skolen og manglende opplæring i hvordan teknologien bør brukes. I tillegg bidrar KI til mer mistanke og anklager om juks på prøver og eksamener, og gjør at vi må tenke helt nytt om vurdering i skolen.

Resultatjaget må erstattes av vurderingsformer som fremmer læring. Refleksjon, prøving og feiling er en sentral del av læringsprosessen. Derfor må nye vurderingsformer og -kriterier legge større vekt på prosess og innsats.

SV mener at KI i skolen må anvendes på en måte som bidrar til å redusere forskjeller, fremfor å forsterke dem. KI kan bidra til mer læring og tilgjengelighet når bruken er pedagogisk forankret og ledsaget av lærerressurser og kompetanse. Det fordrer også at alle har tilgang til og kan anvende KI på en læringsfremmende måte. Grunnleggende lese- og skriveferdigheter må ligge i bunn og riktige verktøy må innføres på riktig tidspunkt i elevenes læringsløp.

SV vil:

- jobbe for sterkere nasjonal styring for bruk av KI i skolen, særlig når det gjelder personvern og alderstilpasning.
- at alle lærere skal få tilbud om grunnleggende innføring i KI-verktøy, og sikre lærerne bedre verktøy for hvordan de kan anvende KI som en integrert del av undervisningen.
- gi skolene nasjonale råd om alternative vurderingsformer som både anvender KI og som forhindrer juks ved bruk av KI.
- at det skal utvikles en nasjonal låst nettleser som alle skoler skal ha tilgang på til bruk i vurderingssituasjoner.
- sikre elevmedvirkning når retningslinjer for bruken av KI i skolen skal utformes.

- at alle barn og unge får opplæring i hvordan KI kan brukes trygt og ansvarlig.
- legge til rette for KI-verktøy som kan støtte læreren ved å effektivisere administrative oppgaver, undervisningsplanlegging og rutinearbeid.
- nedsette et offentlig utvalg som skal gi konkrete anbefalinger om fremtidens vurderingsformer gjennom hele skoleløpet.

Større frihet for læreren

Dagens styring av skolen er i for stor grad preget av en tankegang der utdanning først og fremst skal levere målbare resultater og konkurransedyktig arbeidskraft. Et slikt syn på skolen reduserer eleven til fremtidig humankapital, læreren til gjennomfører av forhåndsdefinerte mål og skolen til et virkemiddel for økonomisk vekst. Når styringen vektlegger standardisering, måling og kontroll, fortrenses skolens bredere samfunnsoppdrag: å danne mennesker, styrke fellesskap og utvikle et levende demokrati.

En sosialistisk skolepolitikk må derfor ta utgangspunkt i en annen forståelse av kunnskap, læring og fellesskap. Skolen skal ikke bare kvalifisere til arbeid, men utvikle frie, kritiske og solidariske medborgere. For å få til dette må både elever og lærere gis reell tillit og handlingsrom. Når lærere får bruke sitt profesjonelle skjønn og elever møtes med rom for selvstendighet og tilpasning, styrkes både læring, motivasjon og demokratisk dannelse.

Dette forutsetter et oppgjør med detaljstyringen av skolen og en politikk som gir lærerne større frihet til å utøve sitt fag til beste for både elevene og samfunnet.

Når skolen de siste tiårene har vært formet av et fokus på individet, der prestasjon, konkurranse og egen optimalisering står i sentrum, påvirker det også hvilke verdier unge mennesker tar med seg videre i livet. [Forskning](#) viser at mange som søker seg til læreryrket motiveres av et ønske om å bidra til fellesskapet og gjøre en forskjell for andre. Samtidig ser vi at rekrutteringen til lærerutdanningene synker, både i Norge og internasjonalt. Dette kan ikke bare forklares med forhold ved selve yrket, men må også forstås i lys av bredere samfunnstrender. Når fellesskapsverdier og ønsket om å hjelpe andre får mindre plass og individets prestasjon i større grad blir målestokken på verdi, svekkes også motivasjonen til å velge yrker som nettopp er tuftet på å tjene fellesskapet. På den måten kan skolens utvikling og rekrutteringskrisen til læreryrket henge sammen: En skole som i større grad dyrker fram et demokratisk verdsett hos elevene, inkludert solidaritet og fellesskapsorientering, kan bidra til et samfunn der mange vil ønske å ta på seg rollen som lærer.

Lærernes profesjonelle handlingsrom

Lærere er skolens viktigste ressurs, men mange opplever i dag at deres profesjonelle handlingsrom er blitt snevret inn av krav og føringer som går langt inn i hvordan undervisningen skal gjennomføres. Ikke bare stilles det krav til hva eleven skal lære, men også til hvordan og i hvilket tempo. Samtidig preges arbeidshverdagen av detaljstyring, tidspress og stadig flere oppgaver som tar tid bort fra kjerneoppgavene: undervisning og oppfølging av elevene. Lærere forventes også å håndtere oppgaver utenfor undervisningen, ofte uten tilstrekkelig støtteapparat, noe som reduserer tiden til faglig forberedelse, tilpasset opplæring og relasjonsbygging.

I dag pålegges lærerne bestemte programmer, læremidler og pedagogiske metoder, uavhengig av lærerens faglige vurdering av hva som passer elevgruppen. Hyppige kartleggingsprøver, nasjonale prøver og dokumentasjonskrav styrer hva som skal prioriteres, fremfor lærernes faglige kompetanse og elevenes nysgjerrighet på læring.

Når lærere får mindre tid til å følge opp den enkelte elev, svekkes både kvaliteten på undervisningen og elevenes opplevelse av mestring og motivasjon. Samtidig fører manglende autonomi og høyt arbeidspress til lavere jobbtilfredshet blant lærere, noe som igjen påvirker læringsmiljøet i klasserommet. For at lærernes faglige handlingsrom skal bli reelt, må det understøttes av tilstrekkelig bemanning, tid til for- og etterarbeid og gode fysiske rammer i form av rom og utstyr.

Undersøkelser blant lærere viser at økt tillit og handlingsrom i skolen har positive effekter for både lærere og elever. Ifølge OECD får erfarne lærere med større faglig og pedagogisk frihet bedre mulighet til å tilpasse undervisningen til elevenes behov, samtidig som de opplever høyere mestring i klasserommet. Faglig frihet til lærere kombinert med sterke profesjonsfelleskap der lærere observerer hverandre, gir hverandre tilbakemeldinger og utvikler en felles forståelse av god praksis bidrar til god undervisning og sikrer at hver enkelt elev blir sett og fulgt opp. Samtidig viser studier at når undervisningen gir rom for elevenes selvstendighet og tilpasning, øker både motivasjon, trivsel og opplevelse av mestring. Når både lærere og elever gis større autonomi, styrkes dermed grunnlaget for læring, engasjement og en mer inkluderende skolehverdag.

Lærerutdanningen må svare på det som er behovet i skolen, og forberede studentene til lærerjobben. I løpet av utdanningen må det legges opp til at lærere får undervisningskompetanse i flere fag enn i dag, og lærerutdanningen må bli mer praktisk retta. Det bør være flere veier til å bli lærer enn i dag.

SV vil:

- nedsette en lærerkommisjon som kartlegger hvordan styring, krav og praksis i dag begrenser lærerens handlingsrom, og som gir konkrete anbefalinger for hvordan handlingsrommet kan styrkes. Dette må følges opp gjennom å tydeliggjøre og styrke lærerens profesjonelle skjønn i lov- og forskriftsverk, herunder sikre metodefriheten i undervisningen.
- vurdere å gjennomgå læreplanene på ungdomstrinnet og sikre at læreplanene fungerer bedre som arbeidsverktøy for lærerne.
- innføre gode, veiledende nasjonale innholdslistene for noen fag i grunnskolen for å støtte skolens arbeid med verdigrunnlaget og bidra med felles referanserammer. Listene skal være frivillige for lærerne å bruke, slik at læreren gis handlingsrom til å vurdere hvordan undervisningen best kan gjennomføres.
- redusere lærernes rapporteringskrav kraftig, og sikre lærerne større grad av metodefrihet.
- aktivt jobbe for en yringskultur i kommuner og fylkeskommuner som oppfordrer lærere til å bruke yringsfriheten sin og delta i den offentlige debatten om skole- og utdanningspolitikk.